

Viranomaisen ja tulosalue	Patentti- ja rekisterihallitus (PRH), Yritykset ja yhteisöt -tulosalue
Automaattinen ratkaisumenettely	Edunsaajapoistomenettely, jossa PRH määrää osakeyhtiön tai osuuskunnan poistettavaksi kaupparekisteristä kaupparekisterilain 28 §:n nojalla vuoden 2024 aikana.
Käyttöönottopäivä	6.5.2024. Menettelyt, jotka PRH käynnistää käyttöönottopäivänä tai sen jälkeen, voidaan ratkaista automaattisesti.

Päätös automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönotosta

1. Päätös

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) ottaa tällä päätöksellä käyttöön automaattisen ratkaisumenettelyn kaupparekisterilain (564/2023) 28 §:ssä säädettyssä menettelyssä, jossa PRH määrää osakeyhtiön tai osuuskunnan poistettavaksi kaupparekisteristä, koska yritys on laiminlyönyt tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen antamisen.

Tämän käyttöönottopäätöksen mukainen automaattinen ratkaisumenettely koskee ainoastaan vuonna 2024 aloitettavia menettelyitä eli kaupparekisteristä poistamiseen johtavia menettelyitä, joiden edellytyksenä ei ole se, että yritykselle on ensin määrätty kaupparekisterilain 24 §:ssä säädetty laiminlyöntimaksu. PRH tekee erillisen käyttöönottopäätöksen vuonna 2025 ja sen jälkeen alkavista kaupparekisterilain 28 §:ssä säädettyistä menettelyistä.

2. Perustelut

2.1 Johdanto

Automaattisella päätöksenteolla tarkoitetaan menettelyä, jossa PRH tekee asian käsittelyn päättävän ratkaisun automaattisella tietojenkäsittelyllä ilman, että ratkaisun tarkistaa ja hyväksyy luonnollinen henkilö.

Automaattisen päätöksenteon edellytyksistä hallintoasian ratkaisumenettelyssä säädetään hallintolaissa (434/2003), julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019, jäljempänä "tiedonhallintalaki") sekä PRH:lle toimivallan luovassa aineellisessa lainsäädännössä ja muussa velvoittavassa erityislainsäädännössä, kuten kielilaissa (423/2003), yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja tasa-arvolaisissa (609/1986). Tiedonhallintalain ja hallintolain säännökset varmistavat hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen, virkavastuun kohdistumisen, päätöksenteon läpinäkyvyyden sekä riittävät kontrollitoimenpiteet.

Kaupparekisterilain 40 §:n 7 momentin nojalla PRH voi aloittaa 28 §:ssä tarkoitetun menettelyn, jossa ilmoitusvelvollinen voidaan määrätä selvitystilaan tai poistaa

rekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua tämän lain voimaan tulosta. Kaupparekisterilaki on tullut voimaan 1.6.2023, joten voimaantulosäännöksen mukaiset edellytykset menettelyn aloittamiselle täyttyvät.

2.2 Hallintolaissa säädetyt edellytykset

Automaattisesti ratkaistavaa asiaa koskeva edellytys

Hallintolain 53 e §:n 2 momentin mukaan viranomaisen voi ratkaista automaattisesti asian, johon ei sisälly seikkoja, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa, tai johon sisältyvät tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat virkamies tai muu asian käsittelijä on arvioinut. Ratkaisemisen on perustuttava sovellettavan lain ja etukäteisen harkinnan perusteella laadittuihin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 2 §:n 16 kohdassa tarkoitettuihin käsittelysääntöihin.

Automaattinen ratkaiseminen on tarkoitus ottaa käyttöön kaupparekisterilain 28 §:ssä tarkoitetussa menettelyssä, jossa osakeyhtiö tai osuuskunta (jäljempänä yksin myös ”yritys” tai ”ilmoitusvelvollinen” ja yhdessä ”yritykset”) määrätään poistettavaksi kaupparekisteristä, jos se on laiminlyönyt tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen antamisen viimeistään silloin, kun PRH tekee rekisteristä poistamista koskevan päätöksen. Menettely on hyvin muodollinen sisältäen laissa säädettyjen kehotusten lähettämisen ja rekisteröinnin sekä julkaisemisen virallisessa lehdessä. Jos yritys ei reagoi sille lähetettyyn kehotukseen eikä muutoinkaan täytä kaupparekisterilain 5 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuuttaan, PRH:lla ei ole kaupparekisterilain 28 §:n mukaan asiassa harkintavaltaa vaan yritys on tällöin poistettava kaupparekisteristä.

Automaattisen ratkaisumenettelyn ulkopuolelle on rajattu ne kaupparekisterilain 28 §:n soveltamisalaan kuuluvat tilanteet, jotka edellyttävät tapauskohtaista harkintaa PRH:ssa. Tällä perusteella automaattisesti ratkaistavaksi eivät kuulu tilanteet, jossa yrityksellä on vireillä tosiasiallisia edunsaajia koskeva ilmoitus tai selvitystilaan määrittämisestä koskeva hakemus taikka jos asiassa on esitetty sellainen huomautus, jos edellyttää virkamiehen tapauskohtaista arviota. Tällaiset asiat ohjautuvat virkamiehen ratkaistavaksi tavanomaisessa järjestyksessä.

Edunsaajapoistomenettelyssä mukana olevien ilmoitusvelvollisten rekisteristä poistaminen tapahtuu kaupparekisteritietojärjestelmään laadituilla määrittelyillä, jotka on kirjattu yleisiin menettelykriteereihin ja käsittelysääntöihin. Määrittelyillä varmistetaan se, että asia ratkaistaan soveltuvan lainsäädännön mukaisena. Lisäksi määrittelyillä varmistetaan se, että asiaan ei sisälly sellaista tapauskohtaista harkintaa, joka estäisi asian automaattisen ratkaisemisen.

Edellä kuvatuilla ja käsittelysäännöissä tarkemmin esitetyillä määrittelyillä on varmistettu, että automaattisesti ratkaistavaksi päätyvät hallintolain 53 e §:n mukaisesti vain ne tapaukset, joihin ei sisälly tapauskohtaista harkintaa tai joissa tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat on arvioitu etukäteen.

Muut edellytykset

Hallintolain 53 f §:n 1 momentin mukaan automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä on, että luonnollinen henkilö, johon ratkaisu on kohdistettu, voi kaikilta osin vaatia siihen oikaisua maksutta 7 a luvun mukaisella

oikaisuvaatimuksella tai siihen rinnastuvalla vaatimuksella, joka käsitellään päätöksen tehneessä viranomaisessa tai sen kanssa samaan rekisterinpitäjään kuuluvassa viranomaisessa.

Kaupparekisterilain 5 §:ssä säädetty ilmoitusvelvollisuus kohdistuu kyseisessä pykälässä ja saman lain 3 §:ssä säädettyihin oikeushenkilöihin. PRH:n rekisteristä poistamista koskeva päätös kohdistuu vain saman lain 28 §:ssä säädettyihin oikeushenkilöihin. Vaikka yrityksen rekisteristä poistamisella voi olla välillisiä vaikutuksia yrityksen vastuuhenkilöinä tai omistajina oleviin luonnollisiin henkilöihin, yrityksen rekisteristä poistamista koskevan päätöksen ei voida katsoa laissa tarkoitetulla tavalla kohdistuvan luonnolliseen henkilöön eikä hallintolain 53 f §:n 1 momentissa säädettyä oikeussuojaedellytystä näin ollen sovelleta automaattisesti tämän käyttöönottopäätöksen perusteella ratkaistavaan asiaan.

Hallintolain 53 g §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 44 §:n 1 momentissa säädetään, hallintopäätöksestä on käytävä ilmi, jos asia on ratkaistu automaattisesti, sekä tieto siitä, missä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 28 d §:ssä tarkoitettu käyttöönottopäätös on saatavilla.

PRH:n virkamies on etukäteen laatinut ja dokumentoinut rekisteristä poistamista koskevan päätöksen perustelut. Lisäksi päätös täyttää hallintolain 44 §:ssä säädetty sisältövaatimukset myös muilta osin lukuun ottamatta hallintolain 44 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädettyä vaatimusta lisätietoja antavan henkilön nimen ilmoittamisesta, koska asia on ratkaistu hallintolain 53 e §:ssä tarkoitetulla tavalla automaattisesti. PRH:n päätöksessä ja päätösotteessa on mainittu asian automaattisesta ratkaisemisesta ja siinä on myös tieto siitä, mistä käyttöönottopäätös on saatavilla.

2.3 Tiedonhallintalaissa säädetty edellytykset

Tiedonhallintalain 28 a §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on dokumentoitava tässä luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjako. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava, että automaattisen ratkaisumenettelyn käsittelysäännöt dokumentoidaan riittävän selkeästi ja kattavasti niin, että niiden lainmukaisuus voidaan osoittaa. Erityisesti käsittelysäännöistä on käytävä ilmi: 1) miten ratkaisumenettelyn syrjimättömyys varmistetaan; 2) miten asia selvitetään riittävästi ja asianmukaisesti, mukaan lukien kuuleminen; 3) miten ratkaisu perustellaan tai miksi se voidaan jättää perustelematta.

Tiedonhallintalain 28 b §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava ennen automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönottoa ja menettelyä käytön aikana muutettaessa, että menettely vastaa 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettua dokumentaatiota. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on varmistettava hyvä kielenkäyttö automaattisesti laadittavissa asiakirjoissa, jotka annetaan asianosaiselle. Saman pykälän 3 momentin mukaan laadun varmistamisen keskeiset toimenpiteet on dokumentoitava. Saman pykälän 4 momentin mukaan viranomaisen on nimettävä automaattisen ratkaisumenettelyn laadun varmistamisesta vastuussa oleva henkilö.

Tiedonhallintalain 28 c §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on valvottava automaattisesti ratkaistavien asioiden laatua ja sisällöllistä virheettömyyttä sekä

hallittava automaattiseen ratkaisumenettelyyn liittyviä riskejä käyttöönoton jälkeen. Saman pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on ryhdyttävä viipymättä korjaaviin toimenpiteisiin, jos automaattisessa ratkaisumenettelyssä havaitaan virhe, jolla voi olla vaikutus ratkaisun sisältöön. Havaittu virhe, sen vaikutukset ja virheen korjaamista koskevat toimenpiteet on dokumentoitava. Viranomaisen ratkaisussa olevan virheen korjaamisesta säädetään erikseen. Saman pykälän 3 momentin mukaan viranomaisen on nimettävä automaattisen ratkaisumenettelyn laadunvalvonnasta ja virhetilanteiden käsittelystä vastuussa oleva henkilö.

PRH on dokumentoinut tiedonhallintalain 6 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisesta vastuussa olevien henkilöiden tehtäväjaon erilliseen asiakirjaan, joka on tämän käyttöönottopäätöksen liitteenä. PRH on lisäksi laatinut automaattisesti ratkaistavista asioista käsittelysäännöt, joista ilmenee ratkaisumenettelyn syrjimättömyys, asian selvittämisen riittävyys ja asianmukaisuus. Käsittelysäännöt on otettu tämän käyttöönottopäätöksen liitteeksi. Menettely vastaa tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettua dokumentaatiota.

PRH on varmistanut, että automaattisesti laadittavissa asiakirjoissa käytetään hyvää kieltä. Laadunvarmistamisesta ja -valvonnasta on laadittu laissa edellytetyt dokumentaatiot, ja PRH on suunnitellut automaattisesti ratkaistavien asioiden laadun ja sisällöllisen virheettömyyden takaavat menettelyt. Menettelyyn liittyviä riskejä hallitaan ratkaisumenettelyn käyttöönoton jälkeen laadittujen suunnitelmien mukaisesti, ja PRH ryhtyy laadittujen suunnitelmien mukaisesti korjaaviin toimenpiteisiin, jos ratkaisumenettelyssä havaitaan virhe, jolla voi olla vaikutusta ratkaisun sisältöön. PRH on muiltakin osin varmistanut, että ratkaisumenettelyn käyttöönotossa on toimittu tiedonhallintalaissa edellytetyllä tavalla.

2.4 Tietosuojalainsäädäntö

Kuten edellä hallintolain edellytyksiä koskevassa kappaleessa on tarkemmin käsitelty, edunsaajapoistomenettely kohdistuu kaupparekisterilaissa säädettyihin oikeushenkilöihin. Selvyyden vuoksi todetaan, että edunsaajapoistomenettely ei kohdistu yksityisiin elinkeinonharjoittajiin, koska kaupparekisterilain 5 §:n mukaisesti yksityisestä elinkeinonharjoittajasta ei tehdä kaupparekisteriin merkintää tosiasiallisista edunsaajista.

Edunsaajapoistomenettelyssä ei ole kyse tietosuoja-asetuksen 22 artiklan mukaisesta automaattisesta henkilötietojen käsittelystä ja päätöksenteosta. PRH ei myöskään suorita edunsaajapoistomenettelyssä tietosuoja-asetuksen 22 artiklassa tarkoitettua profilointia.

Jotta kyseessä on tietosuoja-asetuksen 22 artiklan tarkoittama automaattinen päätöksenteko, tulee päätöksellä olla rekisteröidyn (luonnollinen henkilö) kannalta oikeusvaikutuksia tai sen tulee vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Koska edunsaajapoistomenettely kohdistuu kaupparekisterilaissa säädettyihin oikeushenkilöihin, ei menettelyllä ole edellä mainittuja vaikutuksia luonnollisiin henkilöihin. Vaikka edunsaajapoistomenettelyllä voi olla välillisiä vaikutuksia esimerkiksi poistetun yrityksen hallituksen jäseniin, itse päätös kohdistuu rekisterissä olevaan yritykseen, eikä näiden mahdollisten välillisten vaikutusten perusteella ole kysymys tietosuoja-asetuksen 22 artiklassa tarkoitettua

automaattisesta päätöksenteosta.

Arvioon ei vaikuta myöskään se, että tosiasiallisia edunsaajia koskeva rekisterimerkintä sisältää henkilötietoja. Poistomenettely koskee yrityksiä, jotka eivät ole ilmoittaneet rekisteröitäväksi tosiasiallisia edunsaajia, joten poistettavilla yrityksillä ei ole rekisteriin merkittyä tietoa tosiasiallisista edunsaajista. Poistopäätös muutoinkin perustuu tietoon siitä, että onko yritykselle tehty tosiasiallisia edunsaajia koskeva rekisterimerkintä vai ei. Päätöksessä ei arvioida tarkemmin rekisterimerkinnän sisältöä.

Koska edunsaajapoistomenettelyssä ei tehdä EU:n yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklan mukaista automaattista päätöksentekoa eikä poistomenettely muutoinkaan kohdistu luonnolliseen henkilöön eikä siinä oteta käyttöön muita uusia henkilötietojen käsittelytoimia, ei edunsaajapoistomenettelystä ole tarpeen tehdä tietosuojasetuksen mukaista tietosuojan vaikutustenarviointia tai PRH:n hallintamallin mukaista tietosuojaaarviota.

2.5 Johtopäätökset

PRH on arvioinut, missä tapauksissa ja minkälaisin edellytyksin automaattinen päätöksenteko on mahdollista kaupparekisterilain 28 §:n mukaisessa edunsaajapoistomenettelyssä. Arviointi on kirjattu tähän käyttöönottopäätökseen ja tarkemmat määrittelyt on kirjattu liitteenä oleviin käsittelysääntöihin. PRH on myös laatinut kaikki lain edellyttämät dokumentaatiot ja määritellyt tämän automaattisen ratkaisumenettelyn mukaiset tehtäväjaot erillisessä asiakirjassa.

Automaattisen ratkaisumenettelyn käyttöönoton edellytykset tässä käyttöönottopäätöksessä kuvatus ja käsittelysäännöissä tarkemmin määritellyn edunsaajapoistomenettelyn osalta PRH:n arvion mukaan näin ollen täyttyvät, joten automaattinen ratkaisumenettely voidaan ottaa käyttöön tämän päätöksen mukaisesti. Menettelyt, jotka PRH käynnistää tässä käyttöönottopäätöksessä mainittuna käyttöönottopäivänä tai sen jälkeen, voidaan ratkaista automaattisesti.

2.6 Sovelletut säännökset

Hallintolaki (434/2003) 53 e, 53 f ja 53 g §

Kaupparekisterilaki (564/2023) 5, 28 ja 40 §

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) 28 a, 28 b, 28 c, 28 d, 28 e, 28 f ja 28 g §

Osakeyhtiölaki (624/2006) 20 luku 2 §, 4 §, ja 5 §

Osuuskuntalaki (421/2013) 23 luku 2 §, 4 § ja 5 §

Laki Patentti- ja rekisterihallituksesta (578/2013) 2 §

3. Luettelo käyttöönottopäätöksen perusteena olevista asiakirjoista

Tämän käyttöönottopäätöksen perusteena ovat seuraavat asiakirjat:

- Tehtäväjako koskeva dokumentaatio (tiedonhallintalaki 28 a § 1 mom). (PRH/1004/02/2024)

- Käsittelysääntöjä koskeva dokumentaatio (tiedonhallintalaki 28 a § 2 mom). (PRH/1004/02/2024)
- Laadunvarmistuksen ja laadunvalvonnan kuvaaminen (tiedonhallintalaki 28 b ja c §). (PRH/1004/02/2024)
- Järjestelmäkohtainen tietoturvallisuuden riskien arviointi. (PRH/1004/02/2024)

4. Säilytysaika

Patentti- ja rekisterihallitus säilyttää tämän käyttöönottopäätöksen vähintään viisi vuotta automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä poistamista seuraavan kalenterivuoden alusta lukien (tiedonhallintalaki 28 d § 3 mom.).

5. Julkaiseminen ja tiedottaminen

PRH julkaisee tämän voimassa olevan käyttöönottopäätöksen yleisessä tietoverkossa verkkosivuillaan.

PRH tiedottaa verkkosivuillaan asioiden automaattisesta ratkaisemisesta toimialallaan, automaattisen ratkaisumenettelyn käytön perusteista ja muista asiakkaan oikeuksien kannalta keskeisistä tiedoista tiedonhallintalain 28 a §:n 2 momentissa tarkoitettuun dokumentaatioon ja käyttöönottopäätökseen perustuen.

Lisätietoja automaattisen ratkaisumenettelyn käytöstä on saatavilla PRH:n asiakaspalvelusta: puhelin 029 509 5900 tai sähköposti kirjaamo@prh.fi.

6. Muutoksenhaku

Käyttöönottopäätöksessä on kyse hallinnon sisäisestä määräyksestä, joten tähän päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 6 § 2 mom.).

7. Päätöksentekopäivä ja käyttöönottopäivä

Päätöksentekopäivä: 3.5.2024

Käyttöönottopäivämäärä: 6.5.2024. Menettelyt, jotka PRH käynnistää käyttöönottopäivänä tai sen jälkeen, voidaan ratkaista automaattisesti näiden käsittelysääntöjen mukaisesti.

8. Hyväksyminen

1. Hyväksyjä: Lalli Knuutila, johtaja

2. Esittelijä: Marko Peltonen, oikeudellisen yksikön päällikkö